

Stanje opijenosti u češkoj i hrvatskoj frazeologiji

Cesarec, Silvija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:131:775971>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-10-18**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ZAPADNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI

KATEDRA ZA ČEŠKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Silvija Cesarec

STANJE OPIJENOSTI U ČEŠKOJ I HRVATSKOJ FRAZELOGIJI

Diplomski rad

Mentor: Slavomira Ribarova, viša lektorica

Zagreb, ožujak 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. FRAZELOGIJA I FRAZEM	1
3. RAZVOJ FRAZELOGIJE KAO LINGVISTIČKE DISCIPLINE	5
4. STRUKTURNA PODJELA FRAZEMA	6
5. STANJE OPIJENOSTI	8
5.1. STANJE OPIJENOSTI U ČEŠKOJ FRAZELOGIJI	8
5.2. STANJE OPIJENOSTI U HRVATSKOJ FRAZELOGIJI	9
6. STRUKTURNA ANALIZA	9
6.1. STRUKTURNA ANALIZA ČEŠKIH FRAZEMA	9
6.2. STRUKTURNA ANALIZA HRVATSKIH FRAZEMA	12
7. SEMANTIČKA ANALIZA	14
7.1. SEMANTIČKA ANALIZA ČEŠKIH FRAZEMA	14
7.2. SEMANTIČKA ANALIZA HRVATSKIH FRAZEMA	16
8. KORPUSNA ANALIZA	19
8.1. ČEŠKI NACIONALNI KORPUS	19
8.2. PRETRAŽIVANJE ČEŠKIH FRAZEMA U KORPUSU	20
8.3. KORPUSI HRVATSKOG JEZIKA	24
8.4. PRETRAŽIVANJE HRVATSKIH FRAZEMA U KORPUSU	24
9. USPOREDBA ČEŠKIH I HRVATSKIH FRAZEMA	27
10. ZAKLJUČAK	29
11. LITERATURA	30
12. POPIS DODATAKA	33
12.1. POPIS ČEŠKIH FRAZEMA KOJI SE ODNOSI NA STANJE OPIJENOSTI ...	33
12.2. POPIS HRVATSKIH FRAZEMA KOJI SE ODNOSI NA STANJE OPIJENOSTI	36
13. SAŽETAK	38
13.1. SAŽETAK	38
13.2. SHRNUĆI	38

1. UVOD

Učenje stranog jezika već je samo po sebi velik izazov za pojedinca, a poznavati ga kao iskusen korisnik može se smatrati velikim uspjehom. Poznavanje i uporaba frazema u stranom jeziku često se smatra jednom od odlika iskusnog i uspješnog govornika stranog jezika, posebice zbog toga što su frazemi ponekad problematično područje i za same izvorne govornike nekog jezika.

Kako bi se frazem mogao prepoznati potrebno je znati što uopće frazem jest te koje su njegove osnovne karakteristike. Uporaba frazema vrlo je raznolika. Mogu se odnositi na čovjeka, životinje, razne pojave, situacije i slično. Upotrebljavaju se sa svrhom isticanja različitih osobina, izgleda, karaktera, ponašanja, stanja i niza drugih koncepata. Jedno od stanja koje slikovito mogu dočarati je i čovjekovo stanje opijenosti, koje je ujedno i tema ovoga rada.

Cilj je ovoga rada sakupiti frazeme koji se odnose na čovjekovo stanje opijenosti u češkom i hrvatskom jeziku, napraviti strukturnu, semantičku i korpusnu analizu tih frazema te na temelju tih triju analiza usporediti hrvatske i češke frazeme, odnosno utvrditi sličnosti među frazemima dvaju navedenih jezika. S obzirom na to da oba jezika pripadaju slavenskim jezicima, pretpostavka je da će frazemi pokazivati veći broj sličnosti u analizama. Također se pretpostavlja da će određeni broj frazema biti identičan u hrvatskom i češkom jeziku, drugim riječima, za neke češke frazeme postojat će ekvivalenti u hrvatskom jeziku.

2. FRAZELOGIJA I FRAZEM

Grana lingvistike, odnosno lingvistička disciplina posvećena proučavanju i analizi frazema naziva se frazeologija. Bitno je naznačiti da frazeologija osim navedenog značenja može imati još jedno. Ona se može odnositi i na „ukupnost frazema raspoređenih prema različitim kriterijima, na primjer, prema komponentama određenog semantičkog polja, prema podrijetlu i proširenosti upotrebe, frazeologija kojom se služe pojedini književnici itd.“, ističe Fink-Arsovski (2002: 5).

Glavni predmet proučavanja frazeologije je frazem. Čermák (2007: 31) definira frazem kao specifičnu vezu najmanje dvije sastavnice od kojih jedna ili niti jedna ne funkcionira isto u

drugoj vezi, odnosno pojavljuje se samo u posebnom izrazu.¹ Treba naglasiti da Čermák razlikuje *frazém* i *idiom*. *Frazém* se odnosi na formalnu stranu izraza, odnosno strukturu, dok se *idiom* odnosi na semantičku stranu, na značenje izraza. Sličnim riječima frazem definira i Menac (2007: 9) koja objašnjava kako se pojedinačne riječi povezuju u sveze riječi koje se mogu podijeliti na slobodne i frazeološke sveze. Frazeološke su sveze one u kojima značenje sveze nije zbroj značenja pojedinačnih sastavnica kao što je slučaj kod slobodnih sveza. Frazeološke sveze, odnosno frazemi, govorniku su unaprijed poznati te on njihove sastavnice ne može mijenjati. Još je važno istaknuti da sam naziv *frazeologija* može navesti pojedinca na krivi zaključak, da se ona bavi proučavanjem fraza. Fraza je, za razliku od frazema, ustaljen izraz u razgovoru, uglavnom banalan i semantički u potpunosti prazan, koji je subjektivan i koji se ne može definirati, navodi Čermák (2007: 25).²

Iz navedenih definicija proizlazi da su glavne karakteristike frazema cjelovitost i čvrsta struktura. Struktura frazema je toliko čvrsta da se mijenjanjem pojedine sastavnice mijenja značenje frazema ili čak veza riječi prestaje biti frazem. Menac (2007: 12) ističe kako se kod pojedinih frazema sastavnice ipak mogu zamijeniti sinonimom, primjerice *vrag (đavo) bi ga znao*; semantički bliskom riječju, *vrag ne spava (ne miruje)* ili čak riječju koja značenjski nije bliska sastavnici koju zamjenjuje, *praviti se Tošo (Englez)*.

Osim cjelovitosti i čvrste strukture, frazem karakteriziraju i ustaljenost, odnosno reproduktivnost te višerječnost. Ustaljenost, odnosno reproduktivnost podrazumijeva da je frazem usvojena cjelina u materinjem jeziku, a naučena u stranom, drugim riječima, frazem je cjelina koja se ne stvara u govornom procesu, nego je unaprijed zapamćena, naglašava Fink-Arsovski (2002: 25). U predgovoru *Hrvatskog frazeološkog rječnika* (2003: 5) navodi se još nekoliko karakteristika: „Velikom je dijelu frazema svojstvena slikovitost, visoki stupanj ekspresivnosti i najčešće negativno konotativno značenje. Bitno je obilježje frazeologije i desemantizacija koja pokazuje da su sve sastavnice ili dio njih izgubile svoje prvotno leksičko značenje, dok je frazem kao cjelina dobio novo, frazemesko značenje. To istodobno znači da se frazemesko značenje ne dobiva zbrojem leksičkih značenja pojedinih komponenata frazema.“

¹ „Idiom a frazém je jedinečné spojení minimálně dvou prvků, z nichž některý (popř. žádný) nefunguje stejným způsobem v jiném spojení (resp. více spojení), popř. se vyskytuje pouze ve výrazu jediném (resp. několika málo).“

² „Fráze jako ustálený konverzační výraz, chápaný zpravidla jako otřelý a sémanticky téměř prázdňý, je pojem subjektivní a nedefinovatelný.“

Frazem je dakle funkcionalno i semantički integrirana cjelina koja se ne može dijeliti i analizirati sastavnica po sastavnica, drugim riječima, nije samo zbroj značenja svojih sastavnica niti se temelji na kompoziciji značenja, zaključuje Čermák (2007: 34).³

Matešić u predgovoru *Frazeološkog rječnika hrvatskoga ili srpskog jezika* (1982: VI) najbolje sintetizira obilježja frazema navodeći: „Iz definicije proistječe da su za jezičnu jedinicu koju zovemo frazem relevantni: 1. reproduciranje - znači da se frazem pojavljuje u gotovu obliku, kao čvrsta veza riječi ustaljena dugom upotrebom; 2. formalno ustrojstvo - znači neraščlanjiv skup riječi, od kojih su najmanje dvije punoznačne (autosemantičke); 3. idiomatičnost - znači semantičku pretvorbu najmanje jednoga člana čvrstoga skupa riječi, tako da značenje frazema nikada ne odgovara zbroju značenja njegovih članova; 4. uklapanje u kontekst - znači da se frazem u rečenici pojavljuje kao njezin prosti član, tj. frazem nije skup riječi u vidu vlastitoga teksta.“ Danas se frazemima smatra i skup riječi u vidu vlastitoga teksta, odnosno rečenice, što znači da se frazem može pojaviti ili kao prosti član rečenice, ili kao sama rečenica. Bez obzira pojavljuje li se u obliku prostog člana rečenice ili u obliku rečenice, frazem se u oba slučaja mora uklapati u kontekst.

Jedna od glavnih karakteristika u frazeologiji je *anomálie*, odnosno anomalija, odstupanje od jezičnih pravila. Dok se pravilne analoške kombinacije u jeziku opiru o semantička i formalna pravila te omogućuju relativno neograničenu tvorbu novih kombinacija, anomaljske frazeološke kombinacije su uvijek jedinstvene i ograničene, ističe Čermák (2007: 30).⁴ Tako možemo *razbijati čaše, tanjure, stolove* i slično, dakle formirati razne kombinacije koje se temelje na semantičkim i formalnim pravilima, ali kod frazema *razbijati glavu* ne možemo zamijeniti sastavnicu *glava* nekom drugom sastavnicom i zadržati isto značenje ili funkciju, odnosno dobiti novi frazem, primjerice *razbijati ruku*.

Frazemi, naravno, imaju i određene funkcije koje ispunjavaju. Među glavnim funkcijama frazema ističu se nominativna, strukturna, pragmatična te komunikacijska funkcija. Svakim frazemom imenujemo neko stanje, pojavu, radnju ili nešto slično čime frazem dobiva svoju nominativnu funkciju. Strukturna se funkcija odnosi na ulogu koju frazem vrši unutar veće

³ „Přes svou diskretní formu je frazém a idiom funkčně i sémanticky integrálním celkem, který nelze synchronně dělit, analyzovat do komponentů; není jinými slovy prostou sumou významů svých komponentů, není ani založený na principu kompozičnosti významu.“

⁴ „Zatímco pravidelné analogické kombinace jsou v jazyce opřeny o sémantická a formální pravidla a umožňují relativně neomezeně tvořit nové a nové kombinace (...), anomální frazeologické kombinace jsou vždy jedinečné a omezené.“

jezične jedinice, primjerice rečenice gdje može vršiti ulogu subjekta, predikata ili nekog drugog rečeničnog člana. Pragmatična se funkcija odnosi na uporabu određenog frazema i ovisi o temi, kontekstu, osobnostima govornika i njegovom subjektivnom odnosu prema frazemu. Tako govornik može frazem uporabiti sa željom da izrazi neke činjenice ili informacije, ostvari utjecaj na sugovornika, izrazi svoj stav ili odnos prema nekome ili nečemu, pokaže svoju emocionalnu reakciju na određenu situaciju ili da utvrdi novo stanje ili situaciju.

U pisanim tekstovima frazemi ostvaruju još više funkcija. Određeni frazem može izražavati primjerice neku veselu ili šaljivu metaforu, odnosno sliku, što predstavlja estetsku funkciju frazema. Uporaba frazema u tekstu ekonomičnije je i kraće rješenje od dužeg opisa, a to čini njegovu ekonomičnu funkciju. Korištenje frazema u svrhu ocjenjivanja njihova je evaluativna funkcija. Neke frazeme također karakterizira i metajezična funkcija koja se temelji na uplitanju u vlastiti tok komuniciranja, odnosno na prekidanju toka misli vlastitim komentarom, na primjer *na vrhu jezika mi je, drugim riječima* i slično.

Frazemi se mogu pojaviti u različitim oblicima. Menac (2007: 18) navodi kako frazem može predstavljati fonetska riječ, skup riječi ili rečenica. Fonetsku riječ predstavlja jedna naglašena i samostalna riječ te jedna ili dvije nenaglašene i nesamostalne riječi koje zajedno tvore naglasnu cjelinu, na primjer *ni u ludilu*. Autorica napominje kako se ne slažu svi frazeolozi s tvrdnjom da fonetska riječ može biti frazem. Frazemom smatraju vezu od minimalno dvije samostalne riječi, odnosno skup riječi. Skup riječi je ujedno i najčešći oblik u kojem se frazemi javljaju. U češkoj se frazeologiji frazemi također pojavljuju u različitim oblicima. Treba napomenuti da se u češkoj frazeologiji frazemima ne smatraju samo veze minimalno dviju samostalnih riječi, nego kao i u hrvatskoj frazeologiji, frazem može tvoriti jedna samostalna te jedna ili više nesamostalnih riječi, na primjer *být s to*. Najopćenitija klasifikacija frazema, koja se može usporediti s ovom koju navodi Menac, podjela je na *lexikální, kolokační* te *propoziční frazém*. Čermák (2007) objašnjava da u skupinu *lexikální frazém* pripadaju jednorječni leksemi, *kolokační frazém* obuhvaća višerječne frazeme dok se frazemi koji se pojavljuju u obliku rečenice svrstavaju u skupinu *propoziční frazém*. Ova će se klasifikacija frazema detaljnije objasniti u poglavlju o podjelama frazema.

U stranom jeziku često je teško odrediti je li neki skup riječi ili rečenica frazem. S takvim se problemom ponekad susreću i izvorni govornici nekog jezika. Čermák (2007: 190) izvornim govornicima kao pomoć pri identifikaciji frazema predlaže takozvani *test o třech stupních*, odnosno test u tri stupnja. Prvo treba utvrditi je li sveza riječi koju želimo provjeriti ustaljena. Nakon toga treba utvrditi da barem jednu sastavnicu ne možemo zamijeniti drugom, a da pritom ne promijenimo značenje sveze. Naposljetku, u trećem koraku, koji je često nije nužan, tražimo prisutnost metafore.

3. RAZVOJ FRAZELOGIJE KAO LINGVISTIČKE DISCIPLINE

Frazeologiji se sve veća pažnja počela posvećivati sredinom prošlog stoljeća, konkretnije 1947. godine kada je Viktor Vladimirovič Vinogradov objavio rad *Osnovni tipovi frazeoloških jedinica u ruskom jeziku*. Tako je razvoj ove discipline započeo na području bivšeg Sovjetskog Saveza te se zanimanje za nju polako počelo širiti i u druge zemlje.

U Češkoj se prvi radovi vezani uz frazeologiju javljaju već u 19. stoljeću. Točnije, radi se o frazeografiji, opisu frazeoloških podataka. Prvi je rad objavio Josef Matěj Sychra na njemačkom jeziku 1821. godine pod nazivom *Versuch einer böhmischen Phraseologie*. Nakon toga idući su radovi objavljeni šezdesetih godina 19. stoljeća i to na češkom jeziku. 1862. Jan Šacha objavljuje rad *Česká fraseologie. Sestavena zvláště v prospěch studujících na školách gymnasiálních a reálních, z nejvýtečnějších spisovatelů od nejstarší doby až do Komenského*, a dvije godine kasnije František Šebka objavljuje istoimeno i opširnije djelo *Česká fraseologie*. Čermák (2007: 482-483) naglašava da se ta djela ne mogu u potpunosti povezati s onim što se danas smatra frazeologijom jer je prvotno frazeologija označavala „znanost o načinima izražavanja“.

Radovi o frazeologiji kao lingvističkoj disciplini koja proučava frazeme počinju se objavljivati u 20. stoljeću. Prvi pravi frazeološki rječnik *Lidová rčení*, s kratkim objašnjenjima frazema, objavljuje Jaroslav Zaorálek 1947. godine. Pravi procvat češke frazeologije započinje osamdesetih godina 20. stoljeća kada František Čermák objavljuje *Slovník české fraseologie a idiomatiky*. To je prvi rječnik koji donosi sistematičan popis frazema i njihovih značenja, kontekst uporabe te funkcije frazema. Rječnik se sastoji više dijelova koji su izlazili postepeno. 1983. izlazi prvi dio, *Přirovnání*, a pet godina kasnije, 1988. izlaze *Výrazy*

neslovesné. 1994. objavljeni su *Výrazy slovesné*. 2009. godine objavljeno je 2. izdanje rječnika, ono prošireno, koje uz navedena tri dijela sadrži još dva, *Výrazy větné* te *Onomaziologický slovník* koji sadržava sve frazeme iz prva četiri dijela, a mogu se pronaći prema njihovom značenju. *Slovník české frazeologie a idiomatiky* te *Frazeologie a idiomatika česká a obecná* koju František Čermák objavljuje 2007. godine pružaju najopširniji i najdetaljniji popis čeških frazema te teoriju vezanu uz frazeologiju i frazem.

Zapravo je objavljivanje radova počelo puno ranije, objavljivani su radovi koji su sadržavali popise poslovice, odnosno *příслови*, ali takvi frazemi, frazemi u obliku rečenica, dugo se nisu smatrali dijelom frazeologije. Već u drugoj polovici 15. stoljeća Smil Flaška piše *Proverbia Flassconis, generosi domini et baccalarii Pragensis*, 1571. Jan Blahoslav objavljuje *Příслови česká*, a *Dicteria seu proverbia bohemia, ad phrasim Latinorum accomodata atque per centurias quondam in usum scholae privatae distributa* Jakub Srnec z Varvažova 1582. Jan Ámos Komenský 1631. također izdaje svoju knjigu poslovice pod nazivom *Moudrosti starých Čechů*. Josef Dobrovský 1804. objavljuje *Českých příslóví sbírka*, a 1852. František Ladislav Čelakovský objavljuje djelo koje se smatra vrhuncem radova posvećenih *příslóví*, *Mudroslovi národu slovanského v příslóvích. Připojena jest sbírka prstonárodních českých pořekadel*.

U Hrvatskoj se lingvisti frazeologijom počinju baviti sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Za razvoj hrvatske frazeologije najznačajnija je Antica Menac koja od početka sedamdesetih godina objavljuje radove koji se bave frazeološkom problematikom. Oko sebe je uskoro skupila grupu suradnika koji s Menac postaju jezgra *Zagrebačke frazeološke škole* (Fink-Arsovski, 2002: 6).

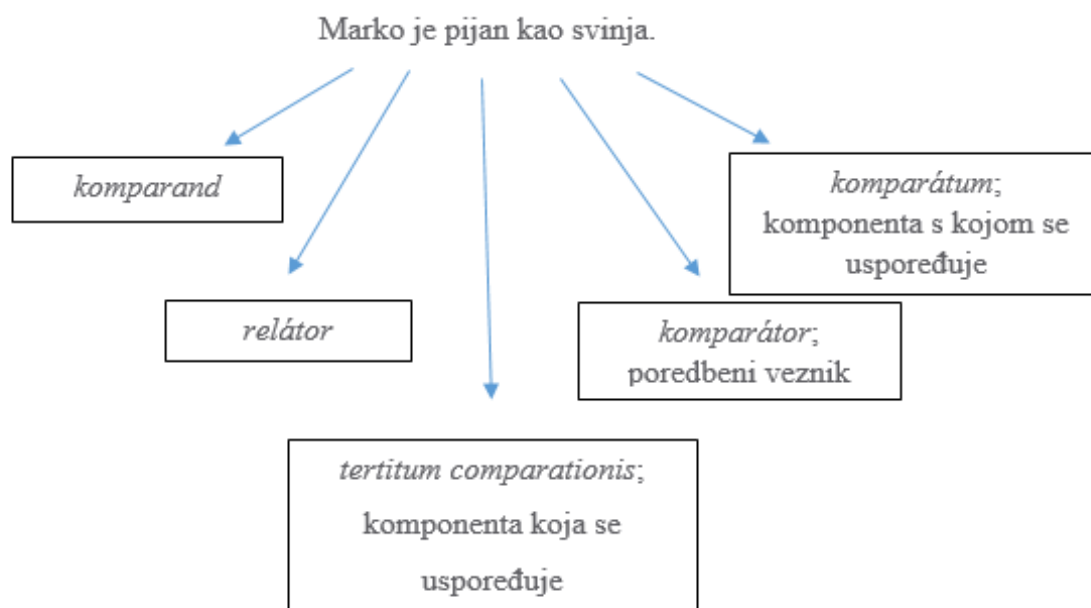
4. STRUKTURNA PODJELA FRAZEMA

Postoji mnogo kriterija koji mogu služiti kao polazište za razne klasifikacije frazema. Najopćenitija klasifikacija u češkoj, ali i hrvatskoj frazeologiji, spomenuta dva poglavlja ranije (2. poglavlje, str. 4), je ona strukturna koja se temelji na formalnoj strukturi frazema. U hrvatskoj se frazeologiji, ističu Vidović Bolt et al. (2017: 8), oni strukturno dijele na minimalne frazeme, sastavljene od jedne punoznačnice i jedne suznačnice; frazeme sa strukturom sveze riječi, koji uključuju imeničke, glagolske, pridjevske i priložne frazeme; rečenične frazeme te polusloženice.

U Češkoj se frazeologiji frazemi strukturno dijele na *frazémy lexikální* (leksikalni frazemi, odnosno šire shvaćeni minimalni frazemi), *kolokační* (frazemi sa strukturom sveze riječi) te *propoziční* (rečenični frazemi). *Lexikální frazém* funkcijski predstavlja jednorječan leksem, na primjer *budižkničemu*. To je skupina koja je u ovoj klasifikaciji frazema najspornija i najzanemarenija. Ne zanemaruje ih samo frazeologija već i sama rječotvorba.

Kolokační frazémy obuhvaćaju frazeme koji se sastoje od riječi, odnosno skupa riječi koji ne formiraju cijelu rečenicu. S obzirom na raznolikost struktura i broj samih frazema, ovo je najistaknutija skupina frazema. Unutar skupine *kolokační frazémy* razlikuju se *slovesné* (glagolski frazemi) te *neslovesné frazémy* (imenički, pridjevski i priložni frazemi). *Slovesné frazémy* frazemi su čiju jezgru čini glagol, primjerice *dávat najevo*. S druge strane, *neslovesné frazémy* čine frazemi bez glagola.

Zbog svoje specifične strukture posebno se još ističe *přirovnání*. *Přirovnání* je tip frazema kojim se izražava usporedba, a u hrvatskoj terminologiji odgovara *poredbenim frazemima* koji se također izdvajaju kao posebna skupina, ali strukturno pripadaju svezama riječi. Čermák (2007: 49) navodi da strukturu takvog frazema tvore: a) *komparand* ili referent, odnosno subjekt; b) *relátor*, najčešće glagol koji ima funkciju predikata; c) *tertium comparationis*, karakteristika koju dijele *komparand* i *komparátum*; d) *komparátor*, najčešće poredbeni veznik; e) *komparátum*, općenito poznat model koji posjeduje karakteristiku s kojom se povezuje *komparand*. Fink-Arsovski (2002, str. 12) takvu strukturu frazema dijeli na a) komponentu *koja se uspoređuje*; b) *poredbeni veznik*; c) komponentu *s kojom se uspoređuje*. Navedene sastavnice poredbenih frazema označene su u sljedećem primjeru:

Zadnja skupina ove klasifikacije, *propozicni frazemy*, frazemi su koji imaju strukturu rečenice. U češkoj se frazeologiji oni dijele na: a) *pranostiky*, narodne izreke kojima se najčešće izražava povezanost između godišnjih doba, datuma, vremena i poslova u prirodi i slično, primjerice *V máji nemá pastýřovi oschnout hůl* ili *Sveta Kata, snijeg na vrata*; b) *přísloví*, odnosno poslovice; c) *pořekadla* ili uzrečice; d) *okřídlená slova* ili krilatice.

Ova se podjela u hrvatskoj frazeologiji može usporediti s podjelom prema vrsti riječi središnje punoznačnice. Kolenić (1998: 75) navodi da „prema vrsti riječi središnje punoznačnice frazemi mogu biti glagolski, imenički, pridjevni, priložni, brojni“. Uz navedene vrste posebnu skupinu, kao i u češkom jeziku, čine poredbeni frazemi.

5. STANJE OPIJENOSTI

5.1. STANJE OPIJENOSTI U ČEŠKOJ FRAZELOGIJI

Svaki frazem odnosi se na neki koncept, stanje, osobnost i slično. Više različitih frazema može opisivati isti koncept pa s obzirom na koncept na koji se odnose, frazemi se mogu grupirati u skupine. Jedan primjer takve skupine su i frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje opijenosti ili pijanstva. Ti su frazemi i glavna tema ovoga rada. U ovom će se radu navesti i analizirati češki frazemi koji se odnose na čovjekovo stanje opijenosti, a zabilježeni su u *Slovníku české frazeologie a idiomatiky*. Rječnik izdvaja ukupno 46 frazema vezanih uz

stanje opijenosti.⁵ Ekcerpirani su frazemi prema strukturi podijeljeni u dvije skupine: *přirovnání* (poredbeni frazemi) te *slovesné frazémy* (glagolski frazemi). U *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* nisu pronađeni *neslovesné frazémy*, odnosno imenski, priložni ili pridjevski frazemi koji bi se odnosili na stanje opijenosti te zbog toga ta skupina ne navodi. Iako se svi frazemi odnose na stanje opijenosti, uz frazeme su napisana i objašnjenja istih jer opisuju različite stupnjeve opijenosti. Osim toga, treba napomenuti da mnogi od njih imaju više značenja što je uvelike bitno za korpusnu analizu frazema. Prije same korpusne analize frazema, prvo će biti napravljena strukturna, a zatim semantička analiza frazema. Cilj tih analiza je omogućiti što detaljniju usporedbu hrvatskih i čeških frazema na sve tri razine.

5.2. STANJE OPIJENOSTI U HRVATSKOJ FRAZELOGIJI

Hrvatski frazemi koji se odnose na stanje opijenosti i koji će biti analizirani u ovome radu sakupljeni su iz *Hrvatskog frazeološkog rječnika*, *Frazeološkog rječnika hrvatskoga ili srpskog jezika* te *Baze frazema hrvatskog jezika* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Oni ukupno navode 37 frazema vezanih uz stanje opijenosti. Popis pridjevskih, glagolskih i poredbenih frazema nalazi se u popisu dodataka na kraju rada (12. poglavlje, str. 33). Kod hrvatskih frazema koji se odnose na stanje opijenosti ne navode se značenja jer nijedan od frazema nema više frazemskih značenja koji bi utjecali na pretraživanje frazema u korpusu. Kao i kod čeških frazema, i s hrvatskim će frazemima biti napravljena strukturna, semantička te korpusna analiza.

6. STRUKTURNA ANALIZA

6.1. STRUKTURNA ANALIZA ČEŠKIH FRAZEMA

Strukturnom analizom frazema dolazi se do leksičkog sastava frazema te se određuje sintaktički glavna sastavnica određenog frazema. U nastavku se nalazi strukturna analiza čeških frazema. Frazemi su podijeljeni u dvije veće skupine: poredbeni frazemi te glagolski frazemi. Kod poredbenih je frazema sintaktički glavna sastavnica pridjev, tako da su oni ujedno i pridjevski frazemi. Kod glagolskih je frazema, kao što i samo ime navodi, sintaktički glavna sastavnica glagol. Unutar te dvije skupine frazemi su podijeljeni u manje grupe ovisno o leksičkom sastavu frazema. Pojedini su frazemi prikazani sa sastavnicom u zagradi što znači

⁵ Cjelokupan popis frazema s njihovim tumačenjima nalazi se na kraju rada (12. poglavlje, str. 33) te se zbog toga frazemi ne prevode u ostatku rada.

da tu sastavnicu mogu, ali ne moraju sadržavati. S obzirom na to da sastavnica u zagradi nije nužna za određenih frazem, frazem je svrstan u grupu u kojoj se ta sastavnica ne navodi.

Tablica 1. Strukturna analiza čeških frazema

POREDBENI FRAZEMI	
glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica	být opilý jak čuně bejt vožralej / napařenej / zlitej jak Dán bejt vožralej / nalitej jako dělo být ožralý jako kanec bejt namazanej / vožralej jako kára být / bejt opilý / vožralej jako prase bejt nalitej jako pupen bejt nalitej / vožralej jako slíva být / bejt opilý / vožralej jako snop být / bejt nalitý / nalitej jako sud bejt vožralej jako svině být / bejt opilý / vožralej jako štěně být opilý jako (divoké) zvíře bejt vožralej jako cepelín
glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica + glagol	bejt opilý / nalitej / vožralej jako zákon káže
glagol + pridjev + veznik + glagol + imenica + imenica	bejt (tak) vožralej, že říkal psovi slečno
GLAGOLSKI FRAZEMI	
glagol + imenica	(<i>sotva</i>) plést nohama mít vopici / opici mít (<i>dobrou</i>) náladičku mít špičku
glagol + pridjev	bejt / zůstat tuhej bejt z <i>něčeho</i> tvrdej
glagol + prilog	být (z <i>něčeho</i>) groggy být / bejt namol mít dost

	mít (už) vypito
glagol + broj	vidět <i>něco</i> dvakrát
glagol + prijedlog + imenica	mít pod čepicí / kloboukem být / bejt pod parou / párou být / bejt v ráži nevědět o světě být v náladě mít (<i>už / z něčeho</i>) v hlavě být / bejt / vypadat pod obraz / vobraz (<i>boží</i>) udržet se na nohou
glagol + prijedlog + broj	lézt / chodit po čtyřech
glagol + prídjev + imenica	mít těžké / těžký nohy mít smutnou opici mít veselou opici
glagol + prilog + prídjev	bejt pěkně zřízenej být namol opilý bejt trochu stříknutej
glagol + glagol + prijedlog + imenica	nemoct trefit do dveří
glagol + prijedlog + prídjev + imenica	být v podroušeném stavu být v povznesené náladě
prilog + glagol + prijedlog + imenica	sotva stát na nohou / nohách

Iz navedene analize proizlazi da među frazemima prevladava skupina glagolskih frazema. Od 46 frazema glagolskim pripada ukupno njih 30, dok ostalih 16 pripada poredbenim frazemima. Što se tiče leksičkog sastava izdvojeno je 11 grupa glagolskih frazema. Najviše glagolskih frazema, njih 8, posjeduje strukturu *glagol + prijedlog + imenica*. Skupine s najmanjim brojem frazema, točnije, skupine sa samo jednim frazecom su *glagol + broj*, *glagol + prijedlog + broj*, *glagol + glagol + prijedlog + imenica* te *prilog + glagol + prijedlog + imenica*. Kod poredbenih frazema, većina ima strukturu *glagol + prídjev + poredbeni veznik + imenica*. Ostale dvije skupine, *glagol + prídjev + poredbeni veznik +*

imenica + glagol te glagol + pridjev + veznik + glagol + imenica + imenica, sadržavaju po jedan frazem.

6.2. STRUKTURNA ANALIZA HRVATSKIH FRAZEMA

Hrvatski su frazemi u ovoj analizi podijeljeni u tri veće skupine: poredbeni, glagolski te pridjevski frazemi.

Tablica 2. Strukturna analiza hrvatskih frazema

POREDBENI FRAZEMI	
glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica	biti pijan kao lojtra biti pijan kao bačva biti pijan kao čep biti pijan kao ćuskija biti pijan kao daska biti pijan kao deva biti pijan kao drvo biti pijan kao duga biti pijan kao klen biti pijan kao lijevča biti pijan kao majka biti pijan kao panj biti pijan kao sjekira biti pijan kao smuk biti pijan kao svinja biti pijan kao zemlja biti pijan kao spužva biti pijan kao guzica biti pijan kao letva biti pijan kao klada biti pijan kao zvijer biti pijan kao životinja biti pijan kao stoka biti pijan kao batina

	biti pijan kao metla biti pijan kao treska
glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica + imenica	biti pijan kao majka zemlja
glagol + pridjev + poredbeni veznik + pridjev + imenica	biti pijan kao crna zemlja
GLAGOLSKI FRAZEMI	
glagol + imenica	mjeriti cestu vidjeti duplo
glagol + pridjev + imenica	biti dobre volje
glagol + prijedlog + imenica	biti pod gasom biti pod parom
PRIDJEVSKI FRAZEMI	
glagol + pridjev + prijedlog + imenica	biti pijan do besvijesti biti pijan do daske
glagol + pridjev + pridjev	biti mrtav pijan biti trešten pijan biti mortus pijan

Iz analize je vidljivo da većinu hrvatskih frazema koji se odnose na stanje opijenosti čine poredbeni frazemi. Od ukupnih 38 frazema, poredbenim frazemima pripada njih 28. Među poredbenim frazemima prevladava struktura *glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica*. Ostala dva tipa struktura, *glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica + imenica* te *glagol + pridjev + poredbeni veznik + pridjev + imenica*, sadržavaju samo jedan frazem. Ostalih 10 frazema ravnopravno je podijeljeno u glagolske i pridjevske frazeme, svaka skupina obuhvaća 5 frazema. Unutar glagolskih frazema, struktura *glagol + imenica* te *glagol + prijedlog + imenica* obuhvaćaju po dva frazema, dok je u skupinu *glagol + pridjev + imenica* svrstan jedan frazem. Među pridjevskim frazemima, tri frazema karakterizira struktura *glagol + pridjev + pridjev*, a ostala dva *glagol + pridjev + prijedlog + imenica*.

7. SEMANTIČKA ANALIZA

7.1. SEMANTIČKA ANALIZA ČEŠKIH FRAZEMA

Semantička analiza bavi se samim značenjem frazema iz raznih pogleda. Može se analizirati njegovo podrijetlo, formiranje samog značenja, motiviranost i slično. Jasno je da se stanje opijenosti odnosi na čovjeka, ali svaki frazem ipak oslikava određenu karakteristiku. Na temelju karakteristika koje frazemi oslikavaju, napravljena je sljedeća tablica.

Tablica 3. Karakteristike koje označavaju češki frazemi

SPOSOBNOST OPAŽANJA	vidět něco dvakrát nevědět o světě
SPOSOBNOST KRETANJA	lézt / chodit po čtyřech nemocť trefit do dveří mít těžké / těžký nohy sotva stát na nohou / nohách udržet se na nohou (sotva) plést nohama
RASPOLOŽENJE	mít smutnou vopici / opici mít veselou vopici / opici mít (dobrou) náladičku být v náladě mít povznesenou náladu / být v povznesené náladě mít špičku
STANJE SVIJESTI / PONAŠANJE	být opilý jak čuně (bejt) vožralej / napařenej / zlitej jak Dán bejt vožralej / nalitej jako dělo být ožralý jako kanec bejt (namazanej / vožralej) jako kára (být) opilý / vožralej jako prase být (tak) vožralej, že říkal psovi slečno bejt nalitej jako pupen (bejt) nalitej / vožralej jako slíva bejt opilý / vožralej jako snop

	(být) nalitý / nalitej jako sud
	(bejt) vožralej jako svině
	(být) opilý / vožralej jako štěně
	(bejt) vožralej / vopilej jako zákon káže
	být opilý / chovat se jako (divoké) zvíře
	bejt (vožralej) jako cepelín
	mít pod čepicí / kloboukem
	být / bejt (z něčeho) groggy
	být / bejt namol
	být / bejt / vypadat pod obraz / vobraz (boží)
	mít vopici / opici
	být / bejt pod parou / párou
	být / bejt v ráži
	mít (už) vypito
	bejt pěkně zřízenej
	mít dost
	bejt / zůstat tuhej
	bejt z něčeho tvrdej
	mít (už / z něčeho) v hlavě
	bejt trochu stříknutej

Čak 30 čeških frazema odnosi se na čovjekovo stanje svijesti ili ponašanje prilikom opijenosti. Čovjekovo raspoloženje oslikava šest frazema, isto kao i sposobnost njegova kretanja u opijenom stanju. Na sposobnost čovjekova opažanja odnose se dva frazema.

Etimologiju i motiviranost nastanka frazema često je teško odrediti. Frazemi su zapravo motivirani potrebom za imenovanjem određenog stanja, a upravo je usporedba jedan od najboljih načina za dočaravanje nekog stanja. Tako će se i u ovom radu istaknuti poredbeni frazemi i sastavnice s kojima se pijan čovjek uspoređuje, odnosno *komparátum* poredbenih frazema.

Tablica 4. Motiviranost iza *komparátuma* kod čeških poredbenih frazema

KOMPARÁTUM	FRAZEM
ŽIVOTINJA	být opilý jak čuně být ožralý jako kanec (být) opilý / vožralej jako prase (bejt) vožralej jako svině (být) opilý / vožralej jako štěně být opilý / chovat se jako (divoké) zvíře
NACIONALNOST	(bejt) vožralej / napařenej / zlitej jak Dán
VOZILO	bejt (namazanej / vožralej) jako kára bejt (vožralej) jako cepelín
PREDMET	bejt vožralej / nalitej jako dělo bejt opilý / vožralej jako snop (být) nalitý / nalitej jako sud
BILJKA ILI DIO BILJKE	bejt nalitej jako pupen (bejt) nalitej / vožralej jako slíva
PONAŠANJE	být (tak) vožralej, že říkal psovi slečno
NORMA/ PRAVILO	(bejt) vožralej / vopilej jako zákon káže

Kao što se može zaključiti iz tablice, pijan se čovjek najviše uspoređuje sa životinjom i to uglavnom svinjom, što vjerojatno asocira na prljavost i neurednost. Osim životinja, čovjek se u stanju opijenosti još uspoređuje s vozilima, predmetima, dijelovima biljke te određenom nacionalnošću, u ovome slučaju s Dancima. Također su za usporedbu poslužili i ponašanje te određena norma, odnosno pravilo.

7.2. SEMANTIČKA ANALIZA HRVATSKIH FRAZEMA

Kao i kod čeških frazema, hrvatski su frazemi svrstani u tablicu na temelju određenih karakteristika na koje se stanje opijenosti odnosi. Tako frazemi ukazuju na sposobnost opažanja, sposobnost kretanja, raspoloženje te stanje svijesti, odnosno čovjekovo ponašanje.

Tablica 5. Semantička analiza hrvatskih frazema

SPOSOBNOST OPAŽANJA	vidjeti duplo
SPOSOBNOST KRETANJA	mjeriti cestu
RASPOLOŽENJE	biti dobre volje
STANJE SVIJESTI / PONAŠANJE	biti pod gasom biti pod parom biti pijan do besvijesti biti pijan do daske biti mrtav pijan biti mortus pijan biti trešten pijan biti pijan kao lojtra biti pijan kao bačva biti pijan kao čep biti pijan kao ćuskija biti pijan kao daska biti pijan kao deva biti pijan kao drvo biti pijan kao duga biti pijan kao klen pijan kao lijevča biti pijan kao majka biti pijan kao majka zemlja biti pijan kao panj biti pijan kao sjekira biti pijan kao smuk biti pijan kao svinja biti pijan kao zemlja biti pijan kao spužva biti pijan kao guzica biti pijan kao letva biti pijan kao klada biti pijan kao zvijer

	biti pijan kao životinja biti pijan kao stoka biti pijan kao crna zemlja biti pijan kao batina biti pijan kao metla biti pijan kao treska
--	--

Čak 35 hrvatskih frazema oslikava upravo čovjekovo stanje svijesti prilikom pijanstva. Čovjekovu sposobnost opažanja, kretanja te njegovo raspoloženje dočarava po jedan frazem, što ukazuje da su hrvatski frazemi više usmjereni prema općenitom opisu čovjekovog stanja nego prema određenim smanjenim sposobnostima prilikom opijenosti.

Kao i kod čeških frazema, i hrvatski su poredbeni frazemi svrstani u tablicu ovisno o tome što je *komparátum*, odnosno predmet usporedbe. Podijeljeni su u šest kategorija, a čak četiri kategorije sadrže veći broj frazema.

Tablica 6. Motiviranost iza *komparátuma* kod hrvatskih poredbenih frazema

KOMPARÁTUM	FRAZEM
PREDMET VEZAN UZ PIĆE	biti pijan kao čep biti pijan kao bačva biti pijan kao duga
RAVAN ILI DRVEN PREDMET	biti pijan kao lojtra biti pijan do daske biti pijan kao ćuskija biti pijan kao daska biti pijan kao drvo biti pijan kao klen biti pijan kao panj biti pijan kao sjekira biti pijan kao letva biti pijan kao klada biti pijan kao lijevča

	biti pijan kao batina biti pijan kao metla biti pijan kao treska
PREDMET SA SVOJSTVOM UPIJANJA	biti pijan kao majka zemlja biti pijan kao zemlja biti pijan kao crna zemlja biti pijan kao spužva
ŽIVOTINJA	biti pijan kao deva biti pijan kao smuk biti pijan kao svinja biti pijan kao zvijer biti pijan kao životinja biti pijan kao stoka
DIO TIJELA	biti pijan kao guzica
OSOBA	biti pijan kao majka

Komparátum poredbenih frazema mogu činiti predmeti koji su usko vezani uz sama pića, ravni ili drveni predmeti koji asociraju na čovjekovo ravno i tromo držanje prilikom stanja opijenosti, predmeti koji imaju svojstvo upijanja, životinje poput kojih se čovjek ponaša tijekom pijanstva, ali i dio tijela te određena osoba, u ovom konkretnom slučaju majka. Najveći broj frazema nalazi se u skupini ravnih ili drvenih predmeta.

8. KORPUSNA ANALIZA

8.1. ČEŠKI NACIONALNI KORPUS

Češki nacionalni korpus, odnosno *Český národní korpus* (ČNK) osnovan je 1994. godine. Projekt je pokrenuo František Čermák, a službeno je zaštićen od strane Zavoda Češkog nacionalnog korpusa (*Ústav Českého národního korpusu*). Aktualni Češki nacionalni korpus sadrži oko 3 milijarde riječi raspoređenih u različite tipove korpusa. Cvrček (2017, para. 1) navodi kako su to: a) sinkronijski pisani korpusi *SYN* (sadrže ukupno 1,3 milijarde riječi); b) sinkronijski govorni korpusi, točnije *PMK* (*Pražský mluvený korpus*, 0,67 milijuna riječi) i *BMK* (*Břněnský mluvený korpus*, 0,5 milijuna riječi) te *Oral* (ukupno 2 milijuna riječi); c) dijakronijski korpus *DIAKORP* koji pokriva razdoblje od 13. stoljeća do 1945. godine (preko

2 milijuna riječi); d) paralelni korpus *InterCorp* koji obuhvaća tekstove na češkom jeziku te njihove prijevode na jedan ili više jezika od ukupno njih 27 (sveukupno 92 milijuna riječi).

Treba naznačiti da SYN korpus obuhvaća nekoliko korpusa: SYN2000, SYN2005, SYN2006PUB, SYN2009PUB, SYN2010, SYN2013PUB, SYN2015. Osim navedenih tipova, postoji i 8 verzija SYN korpusa koje sadrže one tipove pisanih korpusa koji su objavljeni do dana nastanka verzije. Prva verzija SYN korpusa objavljena je 2007. godine te je obuhvaćala SYN2000, SYN2005, SYN2006PUB, dok je posljednja, 8. verzija, aktualizirana u prosincu 2019. godine i obuhvaća sve gore navedene SYN korpuse. SYN2000 obuhvaća tekstove iz beletristike, publicistike te stručne literature objavljeni između 1990. i 1999. godine. SYN2005 obuhvaća također tekstove iz istih područja, ali objavljeni između 2000. i 2004. godine. SYN2006PUB obuhvaća samo publicističke tekstove između 1989. i 2004. godine. SYN2009PUB sadrži publicističke tekstove objavljene u razdoblju između 1995. i 2007. godine. SYN2010 obuhvaća beletrističke, publicističke i stručne tekstove između 2005. i 2009. godine. SYN2013PUB sadrži publicistiku koja je objavljena u periodu između 2005. i 2009. godine. SYN2015 obuhvaća beletristiku, publicistiku i stručnu literaturu uglavnom objavljivanu između 2010. i 2014. godine.

8.2. PRETRAŽIVANJE ČEŠKIH FRAZEMA U KORPUSU

Frazemi su pretraživani u korpusu *syn2015*. Taj je korpus odabran jer je reprezentativan, odnosno obuhvaća podjednaku količinu tekstova iz područja publicistike, beletristike i stručne literature. Osim toga, riječ je o korpusu koji sadrži tekstove koji su objavljeni između 2010. i 2014. godine, što je najbliže današnjem vremenu od svih ostalih korpusa. U upitima je korišten CQL (*Corpus query language*), odnosno poseban jezik koji se koristi za pretraživanje složenijih leksičkih i gramatičkih uzoraka u korpusu. Primjer upita za pretraživanje frazema izgleda ovako:

```
[lemma="být"|lemma="bejt"] [lemma="vopilej"] [lemma="namol"]
```

Kod pretraživanja frazema u korpusu treba biti pažljiv. Svaku rečenicu u kojoj se frazem pojavljuje treba provjeriti da bismo bili sigurni da je zaista riječ o frazemskom značenju jer primjerice skup riječi koji tvori frazem ne mora nužno u svakoj rečenici i biti frazem. Tako se češki frazem *mít dost* u korpusu pojavljuje u rečenici: *Nechceš, aby byl nešťastný - už takhle má dost starostí* (Ne želiš da bude nesretan – već ionako ima dovoljno briga). Iz primjera je jasno da ovdje skup riječi *mít dost* nema frazemsko značenje. Osim toga, *mít dost* je ujedno i

skup riječi koji kao frazem može imati 4 značenja koja se mogu provjeriti u popisu čeških frazema na kraju rada (12. poglavlje, str. 33). Zbog toga treba dodatno obratiti pozornost na značenje samog skupa riječi. On može u rečenici biti frazem, ali ne imati ono značenje frazema koje tražimo. Konkretno se skup riječi *mít dost* u *syn2015* korpusu pojavljuje 2909 puta, ali od toga samo 25 primjera odgovara frazemu sa značenjem *biti toliko pijan da više ne bi mogao podnijeti*.

Osim *mít dost*, još je jedan frazem, odnosno skup riječi, zahtijevao pažljiviju i dužu provjeru u korpusu, *mít (už / z něčeho) v hlavě*. U korpusu se pojavljuje 999 puta, od toga u samo 19 primjera ima značenje *biti malo pijan*. Ostale rečenice u kojima se taj skup riječi pojavljuje su na primjer: *Něco mám v hlavě, ale potřebuju to nejdřív promyslet* (Imam nešto u glavi, ali moram o tome prvo razmisliti) ili *Měl v hlavě zmatek* (U glavi mu je bio kaos).

Broj pojavljivanja neke pojavnice u korpusu može se izraziti na dva načina, pomoću apsolutne frekvencije ili pomoću relativne frekvencije. Cvrček & Richterová (2016, para. 1) navode da apsolutna frekvencija izražava broj pojavljivanja tražene riječi ili skupa riječi u korpusu, na primjer, lema "*pes*" se u korpusu SYN2010 koji sadrži 100 milijuna pojavnica pojavljuje 17 701 put. Relativna frekvencija izražava koliko se puta tražena riječ pojavljuje na milijun riječi, na primjer, lema "*pes*" se u istom korpusu pojavljuje 145 puta na milijun riječi. U ovom je radu pri izražavanju učestalosti frazema u korpusu korištena apsolutna frekvencija.

Ukupno je pretraženo 46 frazema koji su ekscerptirani iz *Slovníka české frazeologie a idiomatiky*, a odnose na čovjekovo stanje opijenosti. Od tih 46 frazema u korpusu se pojavljuje njih 27. U sljedećoj tablici navedeni su češki frazemi koji se odnose na stanje opijenosti, a pojavljuju se u korpusu SYN2015. Frazemi su poredani prema broju pojavnica u korpusu, od najučestalijeg frazema do najmanje učestalog, odnosno do onih koji se u korpusu SYN2015 ne pojavljuju.

Tablica 7. Frekvencija čeških frazema u korpusu

FRAZEM	BROJ POJAVLJIVANJA U KORPUSU
<i>být / bejt namol</i>	129
<i>mít dost</i>	25
<i>mít (už) vypito</i>	24
<i>mít (už / z něčeho) v hlavě</i>	19
<i>být / bejt pod parou / párou</i>	13
<i>být v náladě</i>	12

<i>mít vopici / opici</i>	10
<i>mít povznesenou náladu / být v povznesené náladě</i>	10
<i>(být) opilý / (bejt) nalitej / vožralej jako zákon káže</i>	9
<i>udržet se na nohou</i>	9
<i>(být) opilý / vožralej jako prase / čuně</i>	7
<i>sotva stát na nohou / nohách</i>	7
<i>lézt / chodit po čtyřech</i>	6
<i>být namol opilý / bejt vopilej namol</i>	6
<i>(bejt) vožralej / napařenej / zlitej jak Dán</i>	4
<i>mít špičku</i>	4
<i>(sotva) plést nohama</i>	3
<i>být / bejt / vypadat pod obraz / vobraz (boží)</i>	3
<i>bejt vožralej / nalitej jako dělo</i>	2
<i>být opilý / chovat se jako (divoké) zvíře</i>	2
<i>nevědět o světě</i>	2
<i>bejt (namazanej / vožralej) jako kára</i>	1
<i>bejt nalitej / vožralej jako slíva</i>	1
<i>být / bejt (z něčeho) groggy</i>	1
<i>být / bejt v ráži</i>	1
<i>být v podroušeném stavu / bejt v podroušeným stavu</i>	1
<i>mít (dobrou) náladičku</i>	1
<i>být opilý jak čuně</i>	0
<i>být ožralý jako kanec</i>	0
<i>být (tak) vožralej, že říkal psovi slečno</i>	0
<i>bejt nalitej jako pupen</i>	0
<i>bejt opilý / vožralej jako snop</i>	0
<i>být nalitý / nalitej jako sud</i>	0
<i>(bejt) vožralej jako svině</i>	0
<i>(být) opilý / vožralej jako štěně</i>	0

<i>bejt (vožralej) jako cepelín</i>	0
<i>mít pod čepicí / kloboukem</i>	0
<i>nemoct trefit do dveří</i>	0
<i>mít těžké / těžký nohy</i>	0
<i>mít smutnou vopici / opici</i>	0
<i>mít veselou vopici / opici</i>	0
<i>vidět něco dvakrát</i>	0
<i>bejt pěkně zřízenej</i>	0
<i>bejt / zůstat tuhej</i>	0
<i>bejt z něčeho tvrdej</i>	0
<i>bejt trochu stříknutej</i>	0

Iz tablice se může iščitati da je od čeških frazema za stanje opijenosti u korpusu SYN2015 daleko najučestaliji *být / bejt namol*, dok se 19 frazema u korpusu uopće ne pojavljuje. Iako je tema poglavlja korpusna analiza koja se temelji isključivo na korpusu SYN2015, frazemi koji se u spomenutom korpusu ne nalaze pretraženi su u internetskom pretraživaču Google kako bi se dobila slika i o korištenju tih frazema. Tako se frazemi *být ožralý jako kanec* te *být (tak) vožralej, že říkal psovi slečno* u rezultatima pretraživanja pojavljuju samo u navođenjima frazema koji se odnose na stanje opijenosti, nijednom u kontekstu nekog oblika teksta. Frazemi *mít pod kloboukem*, *mít těžké nohy*, *vidět něco dvakrát*, *bejt / zůstat tuhej* te *bejt pěkně zřízenej* pojavljuju se u rezultatima pretraživanja, ali s drugim značenjem, ne odnose se na stanje opijenosti. Dva frazema, *bejt z něčeho tvrdej* i *bejt trochu stříknutej*, uopće se ne pojavljuju u rezultatima pretraživanja.

S druge strane, ostalih 10 frazema pojavljuje se u raznim tekstovima. *Být opilý jako čuně* pojavljuje se u knjizi *Hra na krvavé koleno: Skorohorory a halabalady* Jiříja Traxlera: „**Je opilý jako čuně**, kašleme na něj, jedem!“.

U knjizi *Nevinnost otce Browna* Gilberta Keitha Chestertona javlja se frazem *bejt nalitej jako pupen*: „...a kdybyste se mě ptal na názor, řeknu vám, že jeden z nich **byl nalitej jak pupen**“.

Frazem *(bejt) vožralá jako svině* pojavljuje se u djelu *Vážně, tohle nevymyslíš* Karela Rašína: „...**já sem vožralá jako svině**, já nic nevidim“.

Mít smutnou opici može se pronaći u knjizi *Kladivo na čaroděje: O krok před peklem* Jiříja Palovskog: „Pamatovala se i, jak někdy, když měla **smutnou opici** a vzpomínala, vytáhla tuhle krabičku, ty kamínky a šišky a mušle...“.

Frazem *mít veselou opici* javlja se u više knjiga: *Podzim, na který nezapomenu* autorice Robin Constantine – „*Pan Dobson sice vypadal, že má veselou opici, ale Luke mi to popisoval jinak.*“; *Strašidla z Woodlandu* Jaroslava Kuřaka: „*Jeho léky se neslučovaly s alkoholem, doktoři tvrdili, že by se mu po něm mohlo přitížit, proto nepil, ale litoval toho, protože míval veselou opici.*“; *U nás* Jaroslava Jiráseka: „*Takovou veselou opici – no, jen se podívej nahoru, na pány – no – jen se podívej –*“.

Sljedeći se frazemi osim u literaturi pojavljuju i u novinskim člancima, komentarima ispod novinskih članaka na internetskim portalima ili u raznim blogovima. *(Být) nalitý / nalitej jako sud* pojavljuje se u knjizi *Dívka u pavoučí síti* Davida Lagercrantza: „*A vyjste sem vyrazil pozdě v noci, nalitej jako sud, abyste to dítě odvedl?*“, ali i u komentarima članaka na internetskom portalu blesk.cz. Frazem *bejt opilý / vožralej jako snop* javlja se u člancima motorističkog bloga velkygang.com.

Frazem *(být) opilý / vožralej jako štěně* frazem je koji se pojavljuje u narodnoj pjesmi *Studentská halenka* u stihu „*já ležel na seně vožralej jak štěně, já o tom nevěděl*“.

Ostala dva frazema, *bejt (vožralej) jako cepelín* te *nemoct trefit do dveří*, frazemi su s najviše rezultata pretražvanja po čemu se može zaključiti da se češće i koriste. *Nemoct trefit do dveří* vrlo se često pojavljuje u novinskim člancima i komentarima članka na stranicama iDNES.cz, valassky.denik.cz, lidovky.cz i slično.

Bejt (vožralej) jako cepelín može se pronaći u knjizi *Lovec přízraků: Vraždy, které šokovaly republiku* Jiříja Markoviča i Viktorína Šulca: „*Byl jsem vožralej jako cepelín a měl jsem chuť na mrdačku.*“, pripovijetci *Brigáda* objavljenoj na lidovky.cz: „*Přý jste byl po návratu vožralej jak cepelín!*“ te u brojnim člancima i blogovima.

8.3. KORPUSI HRVATSKOG JEZIKA

Što se tiče korpusa i hrvatskog jezika, postojе tri dostupna računalna korpusa: *Hrvatski jezični korpus*, *Hrvatski nacionalni korpus* i *Hrvatski mrežni korpus hrWaC*. *Hrvatski nacionalni korpus* prvi je korpus hrvatskog jezika, a počeo se sastavljati 1998. godine u Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Korpus sadrži pisane tekstove objavljene nakon 1990. godine, a sadrži oko 220 milijuna pojavnica. *Hrvatski jezični korpus*

sa sastavljanjem počinje 2005. godine u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Korpus obuhvaća pisane tekstove od druge polovice 19. stoljeća do danas, a sadrži više od 90 milijuna pojava. Najveći korpus hrvatskog jezika je *Hrvatski mrežni korpus hrWaC* s gotovo 1,4 milijarde pojava, a počeo se sastavljati 2011. godine. Korpus obuhvaća tekstove skupljene na internetskim stranicama, točnije na novinskim portalima, forumima i mrežnim stranicama službenih organizacija, navode Blagus Bartolec & Matas Ivanković (2017: 25).

8.4. PRETRAŽIVANJE HRVATSKIH FRAZEMA U KORPUSU

Pri pretraživanju hrvatskih frazema koji se odnose na čovjekovo stanje opijenosti korišten je upravo *Hrvatski mrežni korpus hrWaC* jer je najopsežniji i najpristupačniji. Od ukupno 38 frazema ekscerptiranih iz *Hrvatskog frazeološkog rječnika*, *Frazeološkog rječnika hrvatskoga ili srpskog jezika* ili *Baze frazema hrvatskog jezika* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u korpusu se pojavljuje njih 27. Kao i kod tablice čeških frazema, hrvatski frazemi koji se odnose na stanje opijenosti svrstani su u tablicu prema učestalosti pojavljivanja, krećući od najučestalijeg.

Treba napomenuti da je kod pojedinih frazema uz poredbeni veznik *kao* dodana i njegova razgovorna verzija *ko*. Ta je inačica dodana kod frazema koji se u korpusu pojavljuju s poredbenim veznikom i u jednoj i drugoj varijanti. Kod frazema koji se pojavljuju samo s inačicom *ko* nije navedena varijanta *kao*.

Tablica 8. Frekvencija hrvatskih frazema u korpusu

FRAZEM	BROJ POJAVLJIVANJA U KORPUSU
biti mrtav pijan	1035
biti pijan kao / ko letva	104
biti pijan kao / ko majka	93
biti mortus pijan	92
biti pod gasom	92
biti pijan kao / ko guzica	45
biti pijan kao / ko deva	37
vidjeti duplo	26
biti pijan kao / ko zemlja	23
biti trešten pijan	21
biti pijan kao / ko svinja	19

biti pijan kao / ko čep	15
biti pijan kao / ko stoka	13
biti pijan kao / ko zviđer	8
biti pijan do daske	7
biti pijan kao / ko ćuskija	5
biti pijan kao / ko smuk	5
biti pijan kao majka zemlja	4
biti pijan do besvijesti	3
biti pijan kao / ko daska	2
biti pijan kao sjekira	2
biti pijan kao / ko klada	2
biti pijan kao treska	2
biti pijan ko bačva	1
biti pijan ko drvo	1
biti pijan kao životinja	1
biti pod parom	1
biti pijan kao lojtra	0
biti pijan kao lijevča	0
biti pijan kao duga	0
biti pijan kao klen	0
biti pijan kao panj	0
biti pijan kao spužva	0
biti pijan kao crna zemlja	0
biti pijan kao batina	0
biti pijan kao metla	0
biti dobre volje	0
mjeriti cestu	0

Prema rezultatima korpusa, od hrvatskih frazema koji se odnose na stanje opijenosti najučestaliji je frazem *biti mrtav pijan* s čak 1035 pojavljivanja. Mjesto iza njega zauzima frazem *biti pijan kao letva* s 10 puta manjim brojem pojavljivanja. Kao što je bilo učinjeno i s češkim frazemima, ostalih 11 hrvatskih frazema koji se u korpusu ne pojavljuju pretraženi su u pretraživaču Google, no rezultati pretraživanja nisu bili toliko uspješni kao kod čeških

frazema. Većina frazema koja se u korpusu hrWaC ne pojavljuje, u rezultatima pretraživanja javlja se samo kod navođenja frazema koji se odnose na stanje opijenosti, ne i u konkretnim tekstovima. Tako se frazemi *biti pijan kao batina*, *biti pijan kao lojtra*, *biti pijan kao lijevča*, *biti pijan kao duga*, *biti pijan kao klen*, *biti pijan kao panj*, *biti pijan kao spužva* te *biti pijan kao metla* pojavljuju samo kod navođenja frazema. Frazemi *biti dobre volje* te *mjeriti cestu* pojavljuju se u tekstovima, ali u doslovnom značenju, ne u onom frazeološkom. Samo se jedan od 11 frazema, *biti pijan kao crna zemlja*, pojavljuje u rezultatima pretraživanja u određenom kontekstu. Javlja se u naslovima članaka na portalima cityportal.hr („*Kaos! Vozio pijan 'kao zemlja', on bez vozačke, auto mu bez prometne...*“) te epodravina.hr („*KAKVA VEČER Pijan 'ko zemlja učio voziti pa razbijao svoj i tuđe automobile po selu*“).

9. USPOREDBA ČEŠKIH I HRVATSKIH FRAZEMA

Već pri samom pogledu na strukturne analize uočljivo je da u češkom prevladavaju glagolski frazemi. Od ukupno 46 frazema glagolskim pripada 30, a ostalih 16 poredbenim. S druge strane, kod hrvatskih frazema prevladavaju poredbeni frazemi. Njih čini 28 frazema od ukupno 38. Od preostalih 10 frazema, 5 pripada glagolskim, a 5 pridjevnim. Dakle, što se tiče općenite strukturne podjele, rezultati su različiti – u češkom prevladavaju glagolski frazemi, a u hrvatskom poredbeni. Zanimljiv je podatak da se gotovo radi o identičnom broju frazema – 30 glagolskih u češkom, 28 poredbenih u hrvatskom.

Leksički sastav poredbenih frazema gotovo je identičan u oba jezika. Većina poredbenih frazema i jednog i drugog jezika posjeduje strukturu glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica. U hrvatskim je frazemima samo 5 glagolskih frazema, ali sva tri leksička sastava u kojima se pojavljuju (glagol + imenica, glagol + pridjev + imenica, glagol + prijedlog + imenica) pojavljuju se i kod čeških glagolskih frazema. Kod hrvatskih se frazema još navodi i skupina pridjevskih frazema dok u češkom nema frazema koji se odnose na stanje opijenosti i tvore takvu skupinu.

Semantička analiza pokazuje slične rezultate što se tiče točnih karakteristika na koje frazemi upućuju. U oba jezika ističu se sposobnost opažanja, sposobnost kretanja, raspoloženje te stanje svijesti. Najveći broj frazema i u jednom i u drugom jeziku odnosi se upravo na stanje svijesti i ponašanje prilikom opijenosti. U češkom su još sposobnost kretanja i raspoloženje kategorije s većim brojem frazema, dok u hrvatskom svim ostalim kategorijama pripada samo jedan frazem. Još treba istaknuti da se u češkom jeziku pijan čovjek najviše uspoređuje sa

životinjom, a u hrvatskom s drvenim ili ravnim predmetom, iako je i usporedba sa životinjama također vrlo brojna.

Korpusna je analiza ona koja donosi najzanimljivije rezultate. Identičan se broj frazema pojavljuje u češkom i hrvatskom korpusu, u svakom po 27. U oba slučaja postoji jedan frazem koji po apsolutnoj frekvenciji uvelike prevladava nad ostalima, u češkom je to frazem *být / bejt namol*, a u hrvatskom *biti mrtav pijan*, a upravo frazem *být / bejt namol* u prijevodu i odgovara frazemu *biti mrtav pijan*. Od 27 frazema koji se javljaju u češkom korpusu 20 je glagolskih, a 7 poredbenih. U hrvatskom se korpusu pojavljuje svih 5 pridjevskih frazema, 3 glagolska te 19 poredbenih.

Prema rezultatima pretraživanja internetskog preglednika Google, može se doći do zaključka da se većina čeških frazema koji se u korpusu SYN2015 ne pojavljuju ipak koriste u svakodnevnoj komunikaciji – pojavljuju se u literaturi, člancima na internetskim portalima i blogovima. S druge strane, hrvatski frazemi koji se u korpusu nisu pojavljivali imali su iste rezultate i prilikom internetskog istraživanja. Samo je jedan frazem imao pozitivne rezultate pretraživanja.

Kao što je navedeno na početku rada, s obzirom na to da se radi o dva slavenska jezika pretpostavlja se da će neki frazemi biti identični, odnosno da će češki frazemi imati svoje ekvivalente u hrvatskom jeziku. Sedam čeških frazema nalazi svoj par u hrvatskom jeziku:

být / bejt namol – biti mrtav pijan,

(bejt) vožralej jako svině – biti pijan kao svinja,

(být) nalitý / nalitej jako sud – biti pijan kao bačva,

být opilý jako (divoké) zvíře – biti pijan kao zvijer,

být / bejt pod párou / parou – biti pod parom,

vidět něco dvakrát – vidjeti duplo,

být v náladě – biti dobre volje.

10. ZAKLJUČAK

Stanje opijenosti plodan je koncept za tvorbu frazema u češkom i hrvatskom jeziku, a to potvrđuje broj frazema koji se odnose na stanje opijenosti – u češkom 46, a u hrvatskom 38. Treba napomenuti da su to isključivo frazemi koji su zabilježeni u rječnicima. Broj bi zasigurno bio još puno veći kada bi se u obzir uzeli frazemi koji se koriste svakodnevno u razgovoru i nestandardnom jeziku, odnosno, oni koji u rječnicima ili drugim jezičnim priručnicima nisu zabilježeni.

Iako u češkom jeziku prevladavaju glagolski frazemi, a u hrvatskom poredbeni, njihova je struktura u oba jezika slična. U oba jezika kod poredbenih frazema prevladava struktura glagol + pridjev + poredbeni veznik + imenica, dok kod glagolskih frazema sva tri oblika leksičkog sastava u kojima se javljaju hrvatski frazemi, prisutni su i kod onih čeških. Frazemi pokazuju sličnosti i kod semantičke analize, ukazujući na iste karakteristike koje frazemi oslikavaju. Korpusne analize pokazuju apsolutnu frekvenciju frazema. Može se zaključiti kako korpusna analiza u slučaju hrvatskih frazema koji se odnose na stanje opijenosti daje dosljedniji prikaz učestalosti uporabe s obzirom na to da frazemi koji se u korpusu ne pojavljuju daju negativne rezultate i u pretraživanju tih frazema u internetskom pregledniku Google. S druge strane, pojedini češki frazemi koji se u korpusu ne pojavljuju ipak daju rezultate u Google pretraživanjima.

Na kraju se može zaključiti da češki i hrvatski frazemi pokazuju određene sličnosti kao što je bilo pretpostavljeno na početku. Osim sličnosti u leksičkom sastavu frazema i semantičkoj analizi, tu je i 7 čeških frazema koji su pronašli svoje ekvivalente među hrvatskim frazemima koji se odnose na čovjekovo stanje opijenosti. Njih 6 u hrvatskom jeziku pronalazi svoje potpune ekvivalente, strukturno i značenjski, dok se 1 podudara značenjski, ali ne i strukturno (*být / bejt namol – biti mrtav pijan*).

11. LITERATURA

Rječnici

Čermák, F., & Holub, J. (2009). *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 5, Onomaziologický slovník*. Praha; LEDA.

Čermák, F., Hronek, J., & Machač, J. (2009). *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 1, Přirovnání*. Praha; LEDA.

Čermák, F., Hronek, J., & Machač, J. (2009). *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 2, Výrazy neslovesné*. Praha; LEDA.

Čermák, F., Hronek, J., & Machač, J. (2009). *Slovník české frazeologie a idiomatiky. 3, Výrazy slovesné*. Praha; LEDA.

Matešić, J. (1982). *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Menac, A., Fink-Arsovski, Ž., & Venturin, R. (2014). *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.

Vidović-Bolt, I. et al. (2017). *Rječnik hrvatskih animalističkih frazema*. Zagreb: Školska knjiga.

Citirana literatura

Blagus Bartolec, G. & Matas Ivanković, I. (2017). Kad nam korpus ispunjava želje. *Hrvatski jezik, 4* (3), 25-28. Preuzeto 12. siječnja 2020., s <https://hrcak.srce.hr/187335>

Cvrček, V. (2017). Český národní korpus. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Preuzeto 19. studenog 2019., s https://www.czechency.org/slovník/ČESKÝ_NÁRODNÍ_KORPUS

Cvrček, V. & Richterová, O. (2016). "pojmy:frekvence". *Příručka ČNK*. Preuzeto 8. siječnja 2020., s <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:frekvence&rev=1475253919>

Čermák, F. (2007). *Frazeologie a idiomatika česká a obecná*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum.

Fink-Arsovski, Ž. (2002). *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Zagreb: FF press.

Kolenić, Lj. (1998). *Riječ o riječima: iz hrvatske leksikologije i frazeologije 17. i 18. stoljeća*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet.

Menac, A. (2007). *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.

Korištena literatura i izvori

Baza frazema hrvatskoga jezika. Preuzeto 12. siječnja 2020., s <http://frazemi.ihj.hr/>

Čermák, F. (2017). Frazém a idiom. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Preuzeto 10. studenog 2019., s <https://www.czechency.org/slovník/FRAZÉM A IDIOM>

Čermák, F. (2017). Frazeologie a idiomatika. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Preuzeto 10. studenog 2019., s <https://www.czechency.org/slovník/FRAZELOGIE A IDIOMATIKA>

Fink-Arsovski, Ž. (1995). Pridjevski i glagolski frazemi sa značenjem "jako pijan" i "jako se napiti" (na materijalu ruskoga i hrvatskoga jezika). *Prvi hrvatski slavistički kongres*, 231-241. Preuzeto 8. studenog 2019., s <http://frazeologija-i-frazeografija.org/index.php/radovi-suradnica/dr-sc-zeljka-fink-arsovski>

Google

www.google.hr

Hladká, Z. (2017). Frazeologický slovník. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. Preuzeto 10. studenog 2019., s <https://www.czechency.org/slovník/FRAZEOLOGICKÝ SLOVNÍK>

Kovačević, B. (2014). Pijan kao majka i pijan kao duga. *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika*, 4, 27 -29. Preuzeto 8. studenog 2019., s <https://hrcak.srce.hr/166806>

Křen, M. – Cvrček, V. – Čapka, T. – Čermáková, A. – Hnátková, M. – Chlumská, L. – Jelínek, T. – Kovářiková, D. – Petkevič, V. – Procházka, P. – Skoumalová, H. – Škrabal, M. – Truneček, P. – Vondříčka, P. – Zasina, A.: *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Preuzeto 12. siječnja 2020., s <http://www.korpus.cz>

Ljubešić, N. & Klubička, F. (2016). *Croatian web corpus hrWaC 2.1*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI. Preuzeto 12. siječnja 2020., s: https://www.clarin.si/noske/all.cgi/first_form?corpname=hrwac;align=

12. POPIS DODATAKA

12.1. POPIS ČEŠKIH FRAZEMA KOJI SE ODNOSI NA STANJE OPIJENOSTI

PŘIROVNÁNÍ / POREDBENÍ FRAZEMI

- *být opilý jak čuně* – biti jako pijan i pritom se ponašati neugodno i gnjusno
- *bejt vožralej / napařenej / zlitej jak Dán* – biti potpuno pijan, bez mogućnosti kretanja; izgubiti samokontrolu te sposobnost zapažanja zbog neumjerenog opijanja
- *bejt vožralej / nalitej jako dělo* – biti jako pijan te ne biti sposoban kretati se
- *být ožralý jako kanec* – biti odvratio pijan; biti potpuno pijan te ne biti sposoban hodati, razumno misliti niti razgovjetno govoriti
- *bejt (namazanej / vožralej) jako kára* – biti jako pijan (i gibati se, govoriti itd. nesigurno i nejasno)
- *(být) opilý / vožralej jako prase / čuně* - biti odvratio pijan; biti potpuno pijan te ne biti sposoban hodati, razumno misliti niti razgovjetno govoriti
- *být (tak) vožralej, že říkal psovi slečno* – biti potpuno pijan, ponašati se pijano, ponekad i nehotice komično
- *bejt nalitej jako pupen* – biti jako pijan
- *(bejt) nalitej / vožralej jako slíva* – biti jako pijan
- *bejt opilý / vožralej jako snop* - biti odvratio pijan; biti potpuno pijan te ne biti sposoban hodati, razumno misliti niti razgovjetno govoriti
- *(být) nalitý / nalitej jako sud* – biti jako pijan
- *(bejt) vožralej jako svině* – biti jako, gnjusno i odvratio pijan
- *(být) opilý / vožralej jako štěně* – biti jako pijan te se gibati slabo, jako nesigurno, ponekad i smiješno
- *(být) opilý / (bejt) nalitej / vožralej jako zákon káže* – biti jako i neugodno pijan te se tako i ponašati
- *být opilý / chovat se jako (divoké) zvíře* – opiti se i ponašati se jako agresivno, sirovo, prosto i divlje; zaboraviti na norme ponašanja i ponašati se nasilno
- *bejt (vožralej) jako cepelín* – biti potpuno i odvratio pijan te skoro nesposoban za kretanje ili izvršavanje neke radnje

SLOVESNÉ FRAZÉMY / GLAGOLSKI FRAZEMI

- *mít pod čepici / kloboukem* – 1. biti već malo pijan i opušten; 2. biti oštrouman, pametan i znati naći rješenje ili se ne dati zbuniti
- *lézt / chodit po čtyřech* – (radi traženja nečega, igre, iz potpune izmorenosti ili opijenosti i sl.) hodati poput životinje, istodobno na rukama i nogama
- *nemoct trefit do dveří* – (najčešće po povratku sa zabave, iz gstonice i sl. :) ići, hodati jako nesigurno i pijano; biti jako pijan
- *být / bejt (z něčeho) groggy* – 1. biti iscrpljen, mlitav i nesiguran u pokretima; 2. biti (kao) omamljen te ne uočavati ništa ili teško razmišljati; 3. biti potpuno pijan i bez snage
- *být / bejt namol* – biti potpuno pijan i bez snage ili ne imati samokontrolu
- *mít těžké / těžký nohy* – biti umoran ili pijan te gubiti ili ne imati normalnu gipkost i okretnost u nogama
- *sotva stát na nohou / nohách* – biti jako umoran, pijan i sl. te jedva stajati, hodati, plesati i sl.; biti jako nesiguran i nestabilan
- *udržet se na nohou* – (zbog umora, bolesti, opijenosti i sl. :) (još) imati snage stajati ili hodati (i ne pasti)
- *(sotva) plést nohama* – (nakon velikog napora ili puno pića:) biti jako umoran, iznemogao i sl. te jedva ići, hodati (ravno ili čvrsto)
- *být / bejt / vypadat po obraz / vobraz (boží)* – 1. biti potpuno, gnjusno i sramotno pijan te se tako i ponašati; 2. izgledati jako čudno, neugodno ili odvratno te biti ili izgledati prljavo, pretučeno, krvavo, zapušteno i sl.
- *mít vopici / opici* – biti pijan
- *mít smutnou vopici / opici* – prilikom opijenosti biti klonuo, sjetan, ponekad i plačljiv
- *mít veselou vopici / opici* – prilikom opijenosti biti radostan, živ, često i komičan
- *být / bejt pod parou / párou* – biti pijan i ne kontrolirati se
- *být / bejt v ráži* – 1. biti pijan i veseo, ponekad i ratoboran; 2. biti u žestokom, energičnom, eventualno i ljutom raspoloženju te pritom pokazivati ratobornost, odlučnost, agresivnost, svadljivost; 3. biti u neobično veselom i dobrom raspoloženju

- *být v podrošeném stavu* ili *bejt v podroušeným stavu* – biti malo pijan i nesiguran u ponašanju; ne biti potpuno trijezan
- *vidět něco dvakrát* – biti dosta pijan ili omamljen te ne vidjeti ili ne zapažati dobro i oštro
- *mít (už) vypito* – biti (već malo) pijan, imati alkohola u sebi ne biti (potpuno) trijezan
- *bejt pěkně zřízenej* – 1. biti jako, odvratno pijan; 2. biti jako izudaran, ranjen, iznemogao te izgledati jadno; 3. biti jako prljav ili čudno obučen, nakićen te izgledati sramotno; 4. (predmet, odjeća, prostorija i sl.) biti prljav, neuredan, neočišćen ili oštećen
- *mít dost* – 1. biti potpuno umoran, iznemogao (i ne imati snage za dalje); 2. biti toliko pijan da više ne bi mogao podnijeti; 3. (nakon eksplozije, kazne, tučnjave i sl. :) biti pretučen, smrskan i izmučen; 4. (odnos prema imetku, posebno prilikom podjele, nagrađivanja i sl. :) imati dovoljno, biti zadovoljan
- *být namol opilý* ili *bejt vopilej namol* – biti potpuno pijan i bez snage ili neubrojiv
- *nevědět o světě* – 1. biti potpuno omamljen ili pijan te ne primjećivati ništa; 2. tvrdo spavati i ništa ne primjećivati ili ne znati ništa; 3. (zbog udarca u glavu i sl. :) biti u nesvijesti, biti omamljen i ništa ne primjećivati ili osjećati
- *bejt / zůstat tuhej* – 1. (zbog prevelike količine alkohola:) biti ili postati potpuno pijan, ukočen ili nepokretan; 2. (prilikom reakcije na neočekivanu, često neuggodnu vijest:) biti potpuno iznenađen i zabezeknut; 3. (zbog udarca, pada i sl. :) biti mrtav ili umrijeti (i ne micati se)
- *bejt z něčeho tvrdej* – 1. (prilikom reakcije na neočekivanu vijest, otkriće i sl., uglavnom dobro:) biti potpuno iznenađen i začuđen; 2. biti potpuno umoran i iznemogao, bez energije; 3. biti potpuno pijan, bez snage i nepokretan
- *mít (už / z něčeho) v hlavě* – biti malo pijan
- *mít (dobrou) náladičku* – (zbog povoljnih okolnosti, odmora, uspjeha, često i manje količine alkohola:) biti u dobrom i veselom raspoloženju, često i nestašnom
- *být v náladě* – 1. biti neobično dobre volje; 2. imati volju, želju za nečim; 3. (nakon manje količine alkohola:) biti malo, ali veselo, često slatko i simpatično pijan ili pripit

- *mít povznesenou náladu* ili *být v povznesené náladě* – (pod utjecajem alkohola, uspjeha i sl. :) biti u optimističnom, veselom, prijateljskom raspoloženju te to pokazivati neobičnom darežljivošću, odsutnošću taštine i sl.
- *bejt trochu stříknutej* – biti malo pijan
- *mít špičku* – biti malo pijan i ponašati se neuobičajeno veselo ili neozbiljno

12.2. POPIS HRVATSKIH FRAZEMA KOJI SE ODNOSI NA STANJE OPIJENOSTI

GLAGOLSKI FRAZEMI

- biti pod gasom
- biti pod parom
- mjeriti cestu
- vidjeti duplo
- biti dobre volje

PRIDJEVSKI FRAZEMI

- biti pijan do besvijesti
- biti pijan do daske
- biti mrtav pijan
- biti mortus pijan
- biti trešten pijan

POREDBENI FRAZEMI

- biti pijan kao lojtra
- biti pijan kao bačva
- biti pijan kao čep
- biti pijan kao ćuskija
- biti pijan kao daska
- biti pijan kao deva
- biti pijan kao drvo

- biti pijan kao duga
- biti pijan kao klen
- pijan kao lijevča
- biti pijan kao majka
- biti pijan kao majka zemlja
- biti pijan kao panj
- biti pijan kao sjekira
- biti pijan kao smuk
- biti pijan kao svinja
- biti pijan kao zemlja
- biti pijan kao spužva
- biti pijan kao guzica
- biti pijan kao letva
- biti pijan kao klada
- biti pijan kao zvijer
- biti pijan kao životinja
- biti pijan kao stoka
- biti pijan kao crna zemlja
- biti pijan kao batina
- biti pijan kao metla
- biti pijan kao treska

13. SAŽETAK

13.1. SAŽETAK

Glavna su tema ovoga rada češki i hrvatski frazemi koji se odnose na stanje opijenosti. Prvi dio rada posvećen je kratkom pregledu teorije vezane uz frazeme i frazeologiju te razvoju te lingvističke discipline unutar češke i hrvatske lingvistike. Nakon teorijskog pregleda slijedi analiza čeških, a zatim i hrvatskih frazema. Frazemi prolaze kroz strukturnu, semantičku i korpusnu analizu. Na kraju je rada, na temelju tih triju analiza, napravljena usporedba čeških i hrvatskih frazema.

Ključne riječi: frazem, frazeologija, strukturna analiza, semantička analiza, korpusna analiza

13.2. SHRNUĆÍ

Hlavním tématem této práce jsou české a chorvatské frazémy, čí význam je 'být opilý'. První část této práce je zaměřena na stručný přehled teorie frazémů a frazeologie, a rozvoj této lingvistické oblasti v oboru české a chorvatské lingvistiky. Po teoretickém přehledu následuje analýza českých a potom i chorvatských frazémů. Proveden je strukturní, sémantický a korpusový rozbor frazémů. Na základě těchto třech rozborů, české a chorvatské frazémy se na konci práce srovnávají.

Klíčová slova: frazém, frazeologie, strukturní analýza, sémantická analýza, korpusová analýza